

Jyrki Korkeila

päätoimittaja

Luonnon hyvästä

John Stuart Mill on määritellyt luonnon kaikkien toteutuvien ilmenemismuotojen paikaksi, kollektiiviseksi termiksi, joka kattaa kaikkia nykyiset ja mahdolliset tosiasiat. Usein luonto asetetaan vastakkain ihmisen valmistaman kanssa erheellisesti (1). Keinotekoinen on osa luontoa siinä, missä luonnossa ilman ihmistä ilmenevä. Valmistamisella ei ole luonnon ulkopuolisia kykyjä tai voimia. Periaatteessa siis ihmisen valmistama muoviesine on luontoa siinä missä majavan rakentama pato, jota ei olisi ilman majavaa. Yhtään luonnonlakia ei ole saatu rikkoutumaan. Tällä diskursilla ihmisen valmistama ensin erotetaan luonnosta ja seuraavalla askeleella luonnosta otetaan ulkoisena standardina käsitys hyvästä, jolla tuomitaan ihmisen teko. On toisaalta selvää, ettei ihmisen ole viisasta sahata oksaa, jolla hän istuu. Olosuhteiden eli ajankohtaisen luonnon tilan liiallinen hyödyntäminen vaarantaa ihmistä luontokappaleena ja on siksi itsetuhoista.

Luonto otetaan usein hyvän moraalilähteeksi ja sitä käytetään pikemmin uskonnollisessa merkityksessä, jossa ”luonnoton” tai keinotekoinen nähdään pahan lähteenä. Tämä on jääne paratiisin kaipuusta, pääsystä aikaan ennen maanviljelyn keksimistä, aikaan ennen perisyntiä. Luonnollisuuspuhe haikailee takaisin spontaanin vastuuttomuuden tilaan, jossa ihminen toteuttaisi luonnollista itseään

sopuoinnussa ympäröivän todellisuuden, luonnon kanssa (2). Tämä näkemys kärsii sumeudesta.

Aika ennen maanviljelyä ei ollut rauhallista päinvastoin kuin usein kuvitellaan vaan brutaalia ja väkivaltaista (3). Ihminen on noussut tästä alhosta kulttuurisen kehityksen myötä. Kaunis luonto on se sama paikka, jossa on maanjäristyksiä, tulivuoren purkauksia, hirmumyrskyjä, petoeläimiä ja myrkyjä. Moraali nousee ihmisen traditioista ja järjen käytöstä. Kumminkin toki ovat osa ihmisen lajityypillistä variaatiota. Moraalin peruste ei leiju kukkien tuoksun lailla luonnosta kohti ihmistä hänelle hyvää tuottaen. Spontaanissa toiminnassa on monasti paljon hyvää, mutta luontomytologia ei tarjoa rationaalista tekosyytä luopua vastuun tietoisuudesta (2).

Kun puhutaan esimerkiksi luonnonmukaisesta terveydenhoidosta, viitataan sellaiseen luontokäsitykseen, joka on olemassa vain aiheesta puhuvien ihmisten mielessä. Ihminen on historiansa aikana kuitenkin hyvästä syystä ponnistellut luontoa vastaan, oli sitten kyse kulku-taudeista, kasvien myrkyistä tai ravinnon saataavuuden hallinnasta. Luonto ei ole perimmäinen arvojen lähde, mutta siihen vedoten kuitenkin saarnataan tottelevaisuuden evankeliumia, jossa luontoa seura-ten päästäisiin aitoon ja hyvään elämään.

Tällaiset väittämät soveltuvat moneen käyttöön: niin seksuaalisten vähemmistöjen kuin rokotteiden kyseenalaistamiseen. Ihmisen arvot ovat yleensä vastakkaisia luonnon arvoille. On sanottu, että evoluutiolle sinun kuolemasi on sinua tärkeämpää. ”Luonto tarjoaa hypoteeseja, muttei ole johtopäätösten edelläkävijä” (2). Lämpimissä tiloissa ja suojassa luonnon kylmyydeltä, on kuitenkin helppoa haikailla luonnollista hyvää, kunhan ei joudu paljaaltaan metsässä nukkumaan.

Englannin kielisen ”nature” termin kantatana on peräisin latinasta ja on suomeksi ”syntyä”. Suomalainen ”luonto” viittaa hieman vastaavaan tapaan jonkin asian sisäiseen luonteeseen. Kumpainkin viittaa johonkin itsestään syntyvään, alkusiemenen mukaiseen toteutumiseen. Mutta oliko yksinkertaista ja aitoa luonnollista ja hyvää maailmaa olemassa ennen kuin ihminen sitä häiritsti?

1. Mill JS. Nature. Kirjassa: Collected Works of John Stuart Mill. Essays on ethics, religion and society Vol. 10, ss.373-402. Indianapolis, Liberty Fund Inc. 2006.
2. Boyce J. Born Bad. Original Sin and the Making of the Western World. Collingwood: Black Inc. 2014.
3. LeBlanc SA. Constant Battles. The Myth of the Peaceful, Noble Savage. New York: St. Martins Press 2003.
4. Levinovitz A. Natural. The Seductive Myth of Nature’s Goodness. Boston: Profile Books 2020.